

Sygn. akt IV CZ 68/18

POSTANOWIENIE

Dnia 18 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski (przewodniczący)

SSN Monika Koba (sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie ze skargi uczestnika postępowania
o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia
Sądu Rejonowego w G.
z dnia 27 listopada 2014 r., sygn. akt III Nsm (...),
w sprawie z wniosku A. J.
przy uczestnictwie Ł. J.
o ustalenie miejsca pobytu małoletniej M. J.,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 18 grudnia 2018 r.,
zażalenia uczestnika postępowania
na postanowienie Sądu Rejonowego w G.
z dnia 27 lutego 2017 r., sygn. akt III R WSC (...),

- 1) uchyla zaskarżone postanowienie,**
- 2) rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego
pozostawia w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 27 lutego 2017 r. Sąd Rejonowy w G. odrzucił skargę Ł. J. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia tego

Sądu z dnia 27 listopada 2014 r. dotyczącego ustalenia miejsca pobytu małoletniej M. J. u uczestniczki A. J. W motywach rozstrzygnięcia wskazał, że brak fiskalny skargi, polegający na nieuiszczeniu opłaty od skargi w kwocie 10 zł został uzupełniony z uchybieniem siedmiodniowego terminu, który upłynął w dniu 4 stycznia 2017 r., podczas gdy opłata ta została zapłacona w dniu 5 stycznia 2017 r.

W zażaleniu na to orzeczenie wnioskodawca, wnosząc o jego uchylenie, zarzucił błędne przyjęcie, że dokonał opłaty po zakreślonym terminie, który upływał w dniu 5 stycznia 2017 r., mimo, że stosowna opłata została uregulowana w dniu 3 stycznia 2017 r., czyli w terminie do uzupełnienia braków skargi. Wyjaśnił, że uiszczył opłatę od skargi w dniu 3 stycznia 2017 r. w firmie „A.” Zakład Usługowo – Handlowy (...), nie mając świadomości, że środki finansowe nie będą tego samego dnia przelane na konto sądu i nie ponosi winy w tym, że opłata nie wpłynęła w terminie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 424⁶ § 3 k.p.c., nieopłacona skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie podlega odrzuceniu. Do nieuregulowanej tym przepisem kwestii trybu postępowania o usunięcie braków fiskalnych skargi zastosowanie ma na podstawie art. 424¹² i art. 398²¹ k.p.c. przepis art. 130 § 1 k.p.c. Przepis ten po uchyleniu art. 130² § 3 k.p.c. ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 234, poz. 1571) znajduje tu odpowiednie zastosowanie, tj. z modyfikacją dotyczącą właściwego rygoru, nie zwrotu lecz odrzucenia skargi, od której nie została uiszczona należna opłata (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2013 r., IV CZ 19/13, nie publ. i z dnia 14 listopada 2013 r., IV CZ 82/13, nie publ.).

Z akt sprawy wynika, że wezwanie skarżącego do usunięcia braków skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia zostało doręczone w dniu 28 grudnia 2016 r. Skarżący brak fiskalny skargi w postaci uiszczenia od niej części opłaty sądowej uzupełnił w ten sposób, że w dniu 3 stycznia 2017 r. dokonał wpłaty brakującej opłaty na rachunek Sądu

za pośrednictwem „A.” Zakładu Usługowo-Handlowego w S., prowadzonego przez S. K. (Biuro (...)) - zrzeszonego w I. nr (...)), przy czym kwota opłaty wpłynęła na rachunek Sądu w dniu 5 stycznia 2017 r.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntował się pogląd, że datą uiszczenia opłaty sądowej na rachunek bankowy sądu, wnoszonej w postaci opłaty gotówkowej w polskiej placówce pocztowej operatora wyznaczonego (P.S.A.) jest data przyjęcia tej opłaty przez operatora (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2014 r., III CZP 112/13, OSNC 2014, nr 12, poz. 122). Przyjęto również, że dla dochowania terminu do uiszczenia opłaty sądowej w formie bezgotówkowej decydująca jest data złożenia polecenia przelewu w banku, a nie data uznania rachunku bankowego właściwego sądu, jeżeli przelew w dniu jego przyjęcia przez bank lub w terminie przewidzianym do uiszczenia opłaty miał dostateczne pokrycie pieniężne, a złożone polecenie zostało rzeczywiście dokonane (por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1983 r., III PZP 47/83, OSNCP 1984, nr 7, poz. 110 i z dnia 16 grudnia 1983 r., III PZP 28/03, OSNC 2004, nr 5, poz. 71 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2015 r., II CZ 29/15, nie publ., z dnia 21 stycznia 2015 r., IV CZ 96/14, OSP 2015, nr 12, poz. 119, z dnia 25 czerwca 2003 r., III CZP 28/03, OSNC 2004, nr 5, poz. 71, i z dnia 27 stycznia 1969 r., I PZ 76/68, OSNCP 1969, nr 9, poz. 167). Nie ma również wątpliwości, że dniem uiszczenia opłaty sądowej dokonanej za pomocą elektronicznego środka komunikacji jest dzień, w którym polecenie przelewu, mające pokrycie na rachunku zleceniodawcy, zostało wprowadzone do serwera odbiorcy, w taki sposób, że bank mógł zapoznać się z jego treścią (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 2003 r., V CZ 127/03, OSNC 2005, nr 1, poz. 12, z dnia 22 kwietnia 2004 r., II CZ 38/04, OSNC 2005, nr 5, poz. 84, i z dnia 21 listopada 2013 r., III CZ 50/13, nie publ.).

Zagadnienie, czy reguły te mają zastosowanie w sytuacji, gdy opłata sądowa jest wniesiona za pośrednictwem niebankowej instytucji płatniczej, jest rozbieżnie oceniane w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Przeważa pogląd, że w takiej sytuacji dniem wniesienia odpowiedniej opłaty sądowej jest dzień uznania nią rachunku bankowego właściwego Sądu, a nie dzień

przekazania odpowiednich funduszy tej instytucji (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2013 r., I PZ 6/13, nie publ., z dnia 20 lutego 2015 r., V CZ 120/14, MonPrBank 2016, Nr 3, z dnia 26 września 2008 r., V CZ 54/08, OSNC – ZD 2009, nr D, poz. 91, z dnia 10 czerwca 2005 r., II CZ 49/05, Pr. Bankowe 2005, nr 10, str. 9, z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CZ 54/05, nie publ., i z dnia 27 października 2004 r., IV CZ 127/04, nie publ.). Wskazuje się, że strona, która posługuje się pośrednictwem instytucji lub osób zajmujących się działalnością polegającą na transferze pieniędzy ponosi ryzyko korzystania z usług pośrednika. Dlatego też dniem uiszczenia opłaty sądowej wniesionej w wykonaniu umowy zawartej z takim pośrednikiem nie jest dzień powierzenia mu funduszy niezbędnych do uiszczenia opłaty, lecz dzień uznania rachunku bankowego prowadzonego dla danego sądu.

W części orzeczeń stwierdza się jednak, że nie należy różnicować daty wniesienia przez stronę opłaty sądowej w zależności od tego, czy została ona przekazana za pomocą banku, czy instytucji płatniczej działającej na podstawie ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (jedn. tekst: Dz.U z 2017 r., poz. 2003, ze zm. – dalej: „u.u.p.”). W konsekwencji o zachowaniu wyznaczonego przez sąd terminu do uiszczenia brakującej opłaty sądowej decyduje data wpłacenia przez stronę brakującej opłaty na konto właściwego sądu za pośrednictwem każdej placówki legalnie przyjmującej i realizującej tego typu przelewy, a nie data transferu tej opłaty na rachunek bieżących dochodów właściwego sądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2015 r., IV CZ 96/14, OSP 2015, nr 12, poz. 119 i z dnia 19 września 2007 r., III UZ 12/07, OSNP 2008, nr 21-22, poz. 334).

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym zażalenie opowiada się za drugim stanowiskiem. Zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 300, ze zm. – dalej: „u.k.s.c.”) strona ma obowiązek uiścić opłatę przy wniesieniu do sądu pisma podlegającego opłacie. Na gruncie prawa prywatnego przyjęto, że spełnienie świadczenia bezgotówkowego następuje w dniu uznania rachunku bankowego wierzyciela (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 4 stycznia 1995 r., III CZP164/94, OSNC 1995, nr 4, poz. 62 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia

12 lipca 1996 r., III CRN 75/96, „Palestra” 1996, nr 11-12, str. 190). Uiszczanie kosztów sądowych jest jednak obowiązkiem publicznoprawnym, jako wyraz partycypacji strony w części kosztów obciążających państwo, które zobowiązane jest do zapewnienia powszechnego prawa do sądu. Zasady regulowania opłat sądowych powinny być zatem precyzyjne, a niekorzystne dla strony skutki w razie uchybienia obowiązkowi ich uiszczenia wyprowadzane tylko, gdy strona nie dochowała wymaganych w tym zakresie aktów staranności.

Sposób uiszczania opłat sądowych reguluje aktualnie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 marca 2016 r. w sprawie sposobu uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2016 r., poz. 408, ze zm. – dalej: „rozporządzenie”), które miało realizować cel w postaci zapewnienia łatwości uiszczania opłat przez strony oraz uwzględniać dotkliwy dla nich skutek nieprawidłowego uiszczenia opłaty w postaci zwrotu lub odrzucenia pisma, od którego przy jego wniesieniu nie została uiszczona należna opłata (art. 9 u.k.s.c.). Podzielić należy stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyżej cytowanych orzeczeniach, że niezrealizowanie tej dyrektywy, nie może pozostawać bez znaczenia dla oceny zachowania strony, która wniosła opłatę przed upływem terminu na rachunek właściwego Sądu za pośrednictwem najdogodniejszej dla niej placówki legalnie świadczącej usługi przekazu pieniężnego w rozumieniu art. 3 ust. 3 u.u.p.

Brak precyzyjnego uregulowania sposobu dokonywania opłat przez wskazanie instytucji, w których wyłącznie można uiszczać opłaty sądowe, nie pozwala na wyprowadzanie dla strony negatywnych skutków prawnych z dokonania wpłaty w placówce nie będącej bankiem, lecz zajmującej się legalnie realizowaniem przelewów. Ani ustawa o kosztach sądowych, ani rozporządzenie nie określa, w jakich placówkach (poza kasą sądu) można dokonywać wpłat opłat sądowych. Skoro w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że art. 165 § 2 k.p.c. w zw. art. 8 u.k.s.c. znajduje zastosowanie do dokonywania wpłat przekazami pocztowymi oraz wpłat za pośrednictwem instytucji bankowych, to brak podstaw do odmowy jego stosowania w stosunku do innych instytucji zajmujących się usługami płatniczymi świadczącymi usługę przekazu pieniężnego (art. 3 ust. 1 pkt 6 i art. 3 ust. 3 u.u.p.), skoro są one uprawnione do uczestniczenia w rynku finansowym

i podlegają reżimowi ustawy o usługach płatniczych. Nie ma istotnych argumentów przemawiających za różnicowaniem sytuacji stron, które korzystają z pośrednictwa instytucji bankowych i nie ponoszą konsekwencji wydłużenia czasu dotarcia przekazu do sądu, od sytuacji stron, które korzystają z pośrednictwa instytucji świadczących identyczną usługę na podstawie ustawy o usługach płatniczych. Taki kierunek interpretacji uiszczania opłat sądowych w formie bezgotówkowej, deprecjonuje rolę podmiotów legalnie świadczących usługi płatnicze, dezorientuje strony, różnicuje bez oparcia w ustawie sytuację stron korzystających z usług banków i podmiotów świadczących usługi płatnicze na podstawie ustawy o świadczeniu usług płatniczych oraz pozostaje w kolizji z celami, sprecyzowanymi w art. 9 u.k.s.c., utrudniając korzystanie z usług dogodnej dla strony instytucji płatniczej i narażając ją na negatywne konsekwencje procesowe.

Skoro skarżący przy wnoszeniu brakującej opłaty sądowej od skargi skorzystał z pośrednictwa niebankowej instytucji płatniczej, to Sąd Rejonowy powinien zbadać, czy opłata została przekazana za pośrednictwem instytucji płatniczej działającej, w dacie dokonania wpłaty, na podstawie ustawy o usługach płatniczych. Tylko negatywnie przesądzenie tej kwestii może skutkować przyjęciem, że opłata została uiszczona po upływie terminu i odrzuceniem skargi. Poruszona natomiast w zażaleniu kwestia braku wiedzy skarżącego, że punkt przyjmowania opłat w G. nie dokonuje wpłat na rachunek odbiorcy w dacie przyjęcia wpłaty gotówkowej w placówce, nie ma znaczenia dla dochowania terminu na uiszczenie opłaty, a może być badane jedynie w postępowaniu o przywrócenie terminu do jej wniesienia.

Z tych względów na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzeczono jak w sentencji. Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawiono sądowi, który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie art. (108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.).

aj